Premijer Wen Jiabao za kineski državni radio izjavio je da treba prekinuti monopol banaka u državnom vlasništvu, javlja BBC. Drugim riječima premijer Wen Jiabao poziva financijske igrače da im se pridruže u financijskoj igri na kineskom financijskom tržištu u vrijeme kada je svijet u krizi i kada investitori svoje investicijske potencijale drže u valutama utočišta, odnosno sirovinama ili hrani. Pravo vrijeme, pravi potez, novi iskorak velike, potentne i imperijalne zemlje.

Kada sam prije nekoliko mjeseci rekao kako će Kina u narednih nekoliko desetljeća „izvesti“ više od pola milijarde svojih građana, mnogi su to primili sa nevjericom. Glavni im je argument bio kako se ništa slično u povrijesti čovječanstva nije dogodilo. Moj odgovor nevjernim Tomama je bio : „nikad u povijesti čovječanstva slučaj Kina nije postojao, pa kako povijest uči, ali se ne ponavlja na način kako to smatraju klasični ekonomisti, to kineski slučaj valja posebno analizirati; toliko zaslužuje civilizacija stara više tisuća godina koja nas je toliko zadužila“.

Globalnu igru kinezi su prihvatili na svoj način. Čak ni Milton Friedman nije mogao zamisliti da će se Kina prihvaćajući neoliberalizam toliko brutalno upustiti u tržišnu utakmicu. Plaće visoko obrazovanih, radišnih i discipliniranih kineza toliko su niže od onih u tradicionalnim tržišnim ekonomijama da proizvodnja bilo čega nije konkurentna kineskom proizvodu. Fascinantno!

Ništa se u Kini ne događa stihijski. Sve je genijalno zamišljeno i disciplinirano implementirano. Najprije su se pojavile kontrolirane oaze gdje su inozemni investitori mogli investirati u realni sektor. U globaliziranom svijetu razvijene multinacionalne kompanije vidjele su u kineskom pozivu svoju šansu povećanja profitne marže i, dosljedno tome, zatvarale svoje pogone u vlastitim zemljama da bi pokrenule proizvodnju u Kini. Tako se je od Marxove „rezervne armije“ u nacionalnim granicama stovrila „svijetska rezervna armija“ koja nacionalne sindikate čini ukrasom u odnosu na njihovu ulogu do sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Poruka mladim ljudima: da bi shvatili globalna kretanja treba čitati Karla Marxa!

Globalizacija je tako pomogla u dinamiziranju kineskog gospodarstva. Pored dodane vrijednosti koja je, pored nezamislive eksploatacije, pripala Kini, inozemni investitori su donijeli i svoje znanje koje su kinezi prihvatili. Na žalost prihvatili su i neke loše navike razvijenih zemalja ali to je jedna druga priča. Učeći kinezi su pokrenuli i svoje vlastite kompanije koje danas

ravnopravno igraju svjetsku igru sa zapadnim kompanijama. U mnogim područjima kinezi su danas lideri ili su bar blizu njih. Primjera radi od sto najuglednijih poslovnih škola petina je kineskih. Samo bujna mašta može predočiti što znači raspolagati potencijalom od više stotina milijuna menadžera, inžinjera u gotovo svim područjima znanosti, itd. Kinesku dijasporu u cijeloj priči valja identificirati kao dodatni kineski resurs.

Financijski sustav je bio najprije strogo kontroliran. Kada su se štednja, bruto investicije, i devizne pričuve približile polovini kineskog BDP-a, Kina je mogla otpočeti novu fazu svoga razvoja. Pogađate, nova faza je – financijski sektor.

Višegodišnja kriza dolara svoje smanjenje ugleda ima zahvaliti neoliberalizmu, gle ironije, kojeg je sama pokrenula misleći, krivo, kako će koristeći svjetske resurse „zacementirati“ svoj status svjetske velesile. Priča nije od jučer. Priča je započela 22.7. 1944. godine u Bretton-Woodsu kada su SAD nametnule svoj model svjetskog financijskog sustava – Keynesov prijedlog su na žalost odbacili – formirajući Međunarodni monetarni fond i Svijetsku banku. Tada dominantna svjetska velesila proizvodila je više od 40% svjetskog BDP-a. Samo je nebo bila granica proizvodnim i političkim mogućnostima SAD-a. Hladni rat je dodatno približio Zapadnu evropu američkom gospodarstvu što je, temeljem sinergijskih učinaka, dodatno ojačao snagu američkog gospodarstva. Kao student sam, kao i ostale moje kolege, „gutao“ tadašnji bestseller „Američki izazov“.

Kriza koja je započela 2007. godine još nije prebrođena. Avet iz 1929. godine vratila se je i još dominira u glavama ekonomista. Kina je postojeću krizu, ispravno, shvatila kao šansu. Svoje suficite investirala je područja brzo rastućih gospodarstava - američki nacionani interesi smanjili su mogućnost kineskim investitorima, za razliku od japanskih koji ih svojevremeno nisu zabrinjavali – ali i u manje razvijene zemlje gdje su postojali nužni resursi za održanje visokih stopa rasta. Kina je zdušno financirala američki deficit kupujući američke obveznice što im je omogućilo dodatni izvoz u SAD. Kriza eura bila je nova šansa koju Kina nije mogla propustiti. Tako je pored dolara intervenirala i u slučaju eura. Kada imate utjecaj na procese tada vaš utjecaj može postati arbitraran. Kini se je upravo to dogodila.

Operacionalizacija suficita morala se je kadtad dogoditi. I dogodila se je izjavom premijera Wen Jiabaoa. Kina otvarajući vrata inozemnom financijskom kapitalu pridodala je dodatnu energiju svome, sada već uređenom i konkurentnom, financijskom sustavu. Juan, kao što sam to više puta napisao na ovim stranicama, postaje svjetska valuta.

Moja spekulacija ide dalje. Snažni rast učinkovitosti kineskog gospodarstva ubrzat će proces promocije kineskog juana kao svjetske valute. Kineski juan kočeš-nećeš prije ili kasnije mora biti prepoznat kao „neprijatelj“ najprije od strane dolara, pa, potom, od strane eura, ako se isti uspije održati. Iza dolara stoji MMF i Svjetska banka, kinezi će morati formirati nešto slično kako bi povećala svoju snagu u srazu sa dolarom. Vjerojatno će joj se pridružiti i neke druge brzorastuće ekonomije koje će, slikovito rečeno, kao čopor značajno smanjiti ugled američkog dolara. Tu priča ne staje, ali ću ja stati sa svojim izlaganjima.

Alternativni scenarij je moguć, ali nije vjerojatan. Kapital odnos ima svoju filozofiju funkcioniranja – jedan dobija sve, ostali gube. Kad bi bilo, što neće biti, svijetski bi se moćnici, svjesni povijesnog iskustva, dogovorili i pokrenuli model temeljen na koegzistenciji velikih i malih, jakih i slabih, bogatih i siromašnih kako planeta Zemlja ne bi postala poprište užasa. Dokaz da nismo u stanju slušati i razumjeti što nam se kaže jednako kao što nas nitko ne sluša što kažemo je odnos prema zagađivanju Zemlje. Cijela se priča ironizira ugibanjem jedne ptice, dok milijuni ljudi skapavaju od gladi bez ikakvih šansi da postanu ravnopravni kako to propisuje Povelja o ljudskim pravima UN-a.